

рупор центрального комитета партии и лишь во вторую очередь – как источник местной информации. Отдавалось предпочтение самиздату, литературно-журнальной периодике, запретным зарубежным радиостанциям. В результате жизнь региона не освещалась в полной мере, создавалось ощущение, что главные (судьбоносные) события происходят в Москве и Ленинграде.

1. Барбакова, К. Г. Интеллигенция и власть / К. Г. Барбакова, В. А. Мансуров. – М., 1991.

2. Беляев, В. А. Отечественная интеллигенция как объект и субъект политики / В. А. Беляев. – Казань, 2006.

3. Жить в мире и дружбе! Пребывание Председателя Совета Министров СССР Н. С. Хрущева в США. – М., 1959.

4. Хрущев, Н. Воспоминания. Избранные отрывки / Н. Хрущев. – Нью-Йорк, 1979.

5. Ясин, Е. Шестидесятники. 7 заметок к возможной дискуссии / Е. Ясин [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.sps.ru/?id=211264>.

Наталля Зубчонак

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт

ФАРМІРАВАННЕ САЦЫЯЛЬНЫХ ФУНКЦЫЙ БЕЛАРУСКАЙ ПРЭСЫ

Аналіз дзейнасці СМІ пэўнага перыяду дае падставы сцвярджаць, што на працягу гісторыі ў грамадстве змяняюцца ўяўленні аб іх функцыях. Змяняюцца самі СМІ. У сучасным інфармацыйным грамадстве яны адыгрываюць ужо іншую ролю, магчыма, больш важную, чым стагоддзе таму, калі толькі фарміраваліся асновы беларускай прэсы.

У розных грамадска-палітычных сістэмах функцыі СМІ рэалізуюцца па-рознаму, у залежнасці ад умоў той ці іншай дзяржавы. Тым не менш СМІ – гэта, перш за ўсё, сацыяльны інстытут. Таму іх галоўныя функцыі звязаны з тымі задачамі, якія вызначае грамадства.

Фарміраванне сістэмы легальнай беларускай прэсы адбывалася ў складаных умовах пачатку XX стагоддзя. Менавіта тады і пачалі вызначацца яе сацыяльныя функцыі.

Сістэма беларускага друку гэтага перыяду развівалася ва ўмовах становлення капіталізму. Для Беларусі пачатак XX стагоддзя – гэта новы этап грамадска-палітычных і эканамічных адносін. Быў створаны перыядыч-

ны друк, дзейнасць якога забяспечвалася ўсімі неабходнымі тыпалагічнымі характарыстыкамі і пазней стала аб'ектам асобных даследаванняў.

Менавіта ў міжрэвалюцыйны час у Беларусі быў створаны абсалютна новы тып выдання – легальныя нацыянальныя газеты. З'яўленне гэтых перыядычных выданняў абумоўлена ходам гісторыі. Новыя ўзнікаюць або шляхам развіцця, трансфармацыі, змянення характару старых, вядомых тыпаў, або пад уплывам змены грамадска-палітычных, эканамічных і іншых умоў. Сукупнасць гэтых акалічнасцей дазволіла ў свой час убачыць свет беларускай перыядыцы.

Выход у свет шэрагу нацыянальных выданняў, якія пачалі друкавацца на беларускай мове, і стаў галоўнай асаблівасцю развіцця перыядычнай прэсы. Па сваім характары яны былі грамадска-палітычнымі і літаратурнымі. Выданні на роднай мове сталі цэнтрамі асветніцкай, культурнай і грамадска-палітычнай работы па адраджэнні краю на шляху стварэння нацыянальнай дзяржавы.

Новыя выданні апынуліся ў найскладанейшых эканамічных і палітычных умовах, пад моцным ідэалагічным уплывам. Спробы ўрада спыніць распад Расійскай імперыі, падпарадкаваць сабе малыя народы выліліся ў доўгія і жорсткія дыскусіі паміж расійскімі і беларускімі выданнямі па пытаннях дзяржаўнасці. Тым не менш складаная эканамічная і палітычная сітуацыя, у якой апынуўся нацыянальны друк, не стала перашкодай для яе далейшага развіцця. У гэты перыяд адбывалася інтэнсіўнае фарміраванне беларускай дзяржаўнасці, яе галоўных сацыяльных інстытутаў, адным з якіх і з'яўляецца прэса. Нацыянальны фактар у той час дамінаваў у сістэме грамадскіх сувязей. Паступова вызначаліся і сацыяльныя функцыі нацыянальнай беларускай прэсы, галоўным з якіх была культурна-асветніцкая.

У перыяд сацыяльных пераўтварэнняў 20-х гадоў XX стагоддзя пераважаюць выданні пэўнага тыпу, у прыватнасці грамадска-палітычныя. На старонках газет з'явілася шмат матэрыялаў інфармацыйнага і аналітычнага характару. Аўдыторыі былі прапанаваны звесткі аб фактах і падзеях, якія адбываліся ў краіне. Як правіла, гэта была аператыўная інфармацыя ў выглядзе навін, рэпартажаў. Асэнсаванне, каменціраванне на старонках газет фактаў, падзей, тэндэнцый развіцця тых ці іншых грамадскіх працэсаў становілася традыцыяй.

Тэматыка выданняў значна змянілася ў бок назапашвання мясцовай інфармацыі. Скарачаліся афіцыйныя аддзелы галоўных дзяржаўных выданняў. Знаходзячыся яшчэ пад моцным уплывам афіцыйнай расійскай улады, беларускія выданні паступова пачыналі адасабляцца, ствараючы

ўласную, скіраваную ў асноўным на мясцовую інфармацыю, сістэму друку.

Неабходнасць сістэмнага падыходу да вывучэння сродкаў масавай інфармацыі сёння агульнапрызнаная. Гэта адкрывае магчымасць даследавання сістэмы журналістыкі як адзінага цэлага. Важна ўлічваць ступень уплыву на развіццё грамадства не толькі асобных выданняў, але і ўсёй іх сукупнасці ў цэлым, ва ўсім адзінстве накірункаў, праграм і меркаванняў. Такі падыход дае магчымасць стварыць у гістарычнай навуцы цэласную карціну ўзаемадзеяння розных грамадскіх рухаў і СМІ як найважнейшага сацыяльнага інстытута, вызначыць асноўныя этапы фарміравання і эвалюцыі сацыяльных функцый беларускай прэсы.

У тэорыі журналістыкі пытанне аб функцыях СМІ застаецца адным з самых дыскусійных. У савецкія часы панавала ленінскае ўяўленне аб ролі прэсы ў жыцці грамадства, дзе газета выступала як прапагандыст і калектыўны агітатар. У апошнія дзесяцігоддзі XX ст. навукоўцы актыўна прапагандавалі інфармацыйную, асветніцкую, выхаваўчую, рэгулятыўную функцыі. Такая класіфікацыя прадугледжвала сацыяльныя задачы СМІ. Пазней, сістэматызуючы функцыі СМІ, навукоўцы прапанавалі выкарыстоўваць суб'ектыўны падыход да размеркавання функцый журналістыкі. З пазіцыі грамадства журналістыка выконвае функцыі інтэграцыі, пазнання (самапазнання). З пункту гледжання асобных сацыяльных інстытутаў і груп — прапаганды, агітацыі, арганізацыі, арыентацыі, псіхалагічнай разрадкі. Для саміх журналістаў СМІ выконваюць службова-прафесійную функцыю, а таксама творчую (самарэалізацыя і самаразвіццё асобы). Зараз вызначаюць чатыры асноўныя функцыі СМІ: інфармацыйную, уздзеяння на ўладу, сацыялізацыі асобы, кіраўніцтва свядомасцю і паводзінамі людзей.

Такім чынам, можна сцвярджаць, што ўяўленні пра СМІ змяняюцца. Гэта адбываецца таму, што эвалюцыянуе сама сістэма журналістыкі, пашыраюцца і трансфармуюцца яе функцыі.

Екатерина Купа

Белорусский государственный университет

ЖЕНСКАЯ ПРОБЛЕМАТИКА В СМИ

Вопросы, традиционно связанные с женской проблематикой, занимают сегодня не последнее место в таких областях науки, как социология, психология, философия, история, культурология, журналистика и других. В течение последнего десятилетия и в нашей стране, и за рубежом интерес